

Lunds Universitet

Sociologiska Institutionen

Brottsprevention för unga ur ett institutionellt perspektiv:
Exemplet Lunds kommun.

Joakim Johansson

Uppsats Soc 344, 41-60p

Vårterminen 2006

Handledare: Malin Åkerström

Abstract

Joakim Johansson

Brottsprevention för unga ur ett institutionellt perspektiv: Exemplet Lunds kommun.

Uppsats Soc 344, 41-60p

Handledare: Malin Åkerström

Mer och mer fokuserar media och politiker på hårdare tag mot kriminalitet, i debatten förekommer ofta en bild av att det är bättre att kontrollera eller bestraffa en individ som begått en kriminell handling än att fokusera på omständigheterna kring eller varför handlingen begicks. Brottsprevention har inte fått samma massmediala utrymme. Syftet med den här uppsatsen är att titta närmare på hur olika institutioner, i det här fallet i Lund, arbetar med brottsförebyggande åtgärder. Fokus ligger på brottsprevention för unga som kan anses vara på väg in i kriminalitet eller har börjat få kontakt med myndigheter såsom polis och socialtjänst på grund av sina förhållanden. Material till uppsatsen har inhämtats via intervjuer med representanter från olika institutioner som på olika sätt arbetar eller kommer i kontakt med brottsförebyggande arbete. Det ges även information om riktlinjer och mål som regeringen (via Brottsförebyggande rådet) satt upp för lokalt brottsförebyggande arbete samt en presentation av relevant forskning inom området. Intervjuerna har analyserats, tematiserats och redogör för likheter och särprägligheter hos respektive institution. Trots att det är svårt att bedöma vilka effekter brottsförebyggande åtgärder har, samt hur man skall undersöka dessa säger sig de jag intervjuat uppleva att de ofta lyckas med sin uppgift. Inom Lunds kommun anses det vara viktigt att använda nätverk och samarbeten för att uppnå ett positivt resultat inom brottsprevention och att de här nätverken/samarbetena ofta uppfattas ge ett gott resultat genom sina informella sammanslutningar. Dessa är emellertid beroende av rätt representanter. Institutionerna formas till stor del utifrån normerande ideologiproduktion genom det politiska och ekonomiska samhället och dess förutsättningar. Brottsförebyggande arbete inbjuder även till en mer allmän etisk debatt om tillvägagångssätt, utformning och resultat av verksamheten.

Nyckelord

Brottsprevention. Ungdomskriminalitet. Samarbete/nätverk. Institutionella perspektiv. Kontroll.

Inledning.....	3
Frågeställning	4
Politiska debattens diskursiva påverkan.....	4
Metod och material.....	5
Avgränsningar	6
Brottsförebyggande arbete	7
Brottsförebyggande rådet	7
Lokalt arbete.....	8
Hur mäter man framgång?.....	9
Brottsförebyggande rådet och ungdomsbrottslighet	10
Brottsprevention	10
Forskningen idag.....	11
Fallet Lund	15
Samarbeten	15
Föräldrar	20
Institutionernas särprägel	22
Fältgruppen.....	22
Polis.....	24
Socialsekreterare och socialförvaltningen.....	25
Brottsförebyggande rådet och Alkohol, tobak och andra droger preventionscenter.....	27
Avslutande diskussion.....	27

Inledning

Jag har under en ganska lång tid varit intresserad av brottsförebyggande åtgärder och hur de kan påverka samhället. I den allmänna politiska debatten ställs ibland krav på hårdare tag mot de kriminella, det kommer förslag om att vi skall bygga nya "Super-fängelser" för de grovst kriminella och de som begått en brottshandling skall helst spärras in och låsas ute från samhället i stort. I Svenska Dagbladet kan man den 24 juli 2005 läsa att "RÅ vill ha hårdare straff". De som döms för hatbrott, kvinnomisshandel eller vapenbrott bör till exempel enligt riksåklagaren dömas till hårdare straff.¹ I en ledare i Dagens Nyheter diskuteras den 29 jan 2006 risken med ett allt hårdare system, med längre fängelsestraff. I artikeln delas min uppfattning om att det är viktigt att fokusera mer kring förutsättningarna för att komma tillbaka till samhället än att fokusera kring straffen i sig. Likaså delas min åsikt om att politikerna ofta efterfrågar "tuffare tag" mot kriminalitet.² Mattias Hagberg, frilansjournalist och numera även samhällsdebattör, menar också att i både tryckt media och bland politiker förekommer det numera ett hårdare förhållningssätt.

" Men man kan även läsa tidningsartiklarna som en karta över samtidens mentalitet. /.../Omedelbart får mordet i Malexander sin plats i en större berättelse. I krönikor, ledare och reportage berättas om ett nytt Sverige, fyllt av ondska."³

Mattias Hagberg är av övertygelsen att debatten har sparat ur och att det inte förekommer en rationell diskussion om problemen kring kriminalitet och fängenvård.⁴ Men även under konversationer i vardagen upplever jag att många gärna förespråkar hårdare tag eller längre straff som lösningen till de kriminella problemen. Huruvida längden på olika straff är satt i relation till brottet eller kan anses som rimligt vill jag inte diskutera här, utan snarare påpeka att det ganska ofta efterlyses just "hårdare tag". Det är tyvärr inte lika vanligt med en efterfrågan på vad som ligger bakom eller är grunden för brottsligheten. Inte heller hur man kan förebygga eller förekomma kriminaliteten istället för att vänta tills handlingen är utförd och därefter ge ett lagom avvägt straff.

---

¹ Stockholm TT (2005, 07, 24) RÅ vill se hårdare straff. Svenska Dagbladet

² Dagens Huvudledare (2006, 01, 29) Farligt att dra skruvstådet för hårt. Dagens Nyheter

³ Hagberg, Mattias. (2006) Släpp fångarna loss. Ett reportage om brott, straff och trygghet. S 16-17

⁴ Hagberg, Mattias. (2006)

När jag läste en delkurs i kriminologi föddes tanken på att det kunde vara intressant att undersöka och se på hur man i ett fall, Lunds kommun, på olika sätt arbetar med brottsförebyggande åtgärder.

Frågeställning

Då det finns en mängd brott och olika typer av kriminalitet finns det också olika sätt att se på, förebygga och hantera brotten. Jag har valt att närmare undersöka det jag tycker är mest intressant: ungdomsbrottslighet. Då jag har ett intresse rent allmänt för brottsprevention är det brottsprevention för ungdomar jag valt att se närmare på. Hur kan man stänga inkörsportarna till allvarigare kriminalitet för de ungdomar som är på glid in i brottslighet, det vill säga ungdomar som är lite struliga och kan förekomma eller vara under uppsikt hos polisen eller någon social myndighet. Hur arbetar de olika institutionerna, vad finns det för representanter?

Varje enskild person inom de här institutionerna har olika bakgrund i form av utbildning och andra förhållanden. Institutionerna jobbar utifrån sina premisser och förutsättningar vilket gör att deras uppfattningar och yrkesrationalitet skiljer sig åt. Jag vill framhålla att detta inte är en form av utvärdering av de olika institutionerna och deras arbetsuppgifter, utan snarare en undersökning i hur man kan presentera och beskriva sitt arbete på olika vis med samma mål i sikte. Det är som representanter för olika yrken och organisationer som intervjupersonerna valts.

Politiska debattens diskursiva påverkan

Lynne Haney och Miranda March vid New York University diskuterar i sin artikel "Married Fathers and Caring Daddies" hur den politiska debattens diskurs kan färga av sig på organisationer och forma institutioner. Enligt artikeln står faderskapspolitiken inför förändringar, "claim-makers", experter och politiker menar att faderlösa barn oftare blir kriminella än barn från kärnfamiljer. Det här vill politiker och experter ändra på genom att se till att den biologiske fadern tar sitt juridiska och ekonomiska ansvar gentemot sin familj. Till grund för beslutet ligger borgerliga familjevärderingar där en fader om han har ett jobb samt erkänner ett biologiskt band till sitt barn också kommer att "ta sitt ansvar" och bli en

stödande, försörjande och pålitlig förälder. Politikerna och experterna vill normalisera sin egen diskurs och sina erfarenheter genom politiska beslut och olika utbildningsprogram för föräldrar och genom reklamkampanjer. Bland en del av politikerna råder övertygelsen om att de mindre ekonomiskt privilegierade områdena saknar de rätta jobben och värderingarna. När artikelförfattarna genomför intervjuer med ogifta kvinnor som saknar eller ej vill ha kontakt med den biologiske fadern, framkommer det att de inte eftersträvar att gifta sig och absolut inte med den biologiske fadern. Kvinnornas erfarenhet pekar på att de uppfattar att den biologiske fadern ofta för med sig mer problem än gagn till ett eventuellt förhållande. För dem kan den manlige vännen, älskaren, brodern eller morfadern istället få rollen av fadersgestalt.⁵ På det här viset kan debatten och uppfattningar om vad som är rätt och fel presenteras på vitt skilda sätt utifrån den situerade kunskap de olika aktörerna besitter. Jag använder Haney och Marchs analys flexibelt och som inspiration. Den är en illustration av hur diskursen kring samma objekt, i deras fall faderskap, i mitt brottsprevention, kan formas utifrån olika perspektiv och utgångspunkter.

Metod och material

Jag kommer i första hand att använda intervjubaserat material som empiri. Jag har valt att använda mig av induktiv metod; forskaren börjar samla in material innan denne har en teori att förankra sin empiri i. Man genomför en undersökning och låter materialet avgöra vilken teori eller vilka begrepp som är applicerbara.⁶ Fördelen med den här metoden är att man närmar sig fältet med ”öppna ögon” och förhoppningsvis mer förutsättningslöst. En nackdel kan vara att teorin inte blir generaliserbar utan bara kan appliceras på den specifika situationen/förhållandet. Man får då de i det enskilda fallets undersökta upplevelser eller uppfattningar.

För att få ett underlag har jag intervjuat sammanlagt 8 personer inom Lunds kommun som på olika vis arbetar med brottsprevention för unga. De jag intervjuat är två personer från ”Fältgruppen” hos Kultur och fritid, där de bland annat genomför gruppverksamhet för ungdomar som inkluderar olika aktiviteter. Fältgruppen rör sig också bland ungdomar i skol- och fritidsmiljö. Tre poliser som intervjuats och på olika sätt arbetar med ungdomsbrottslighet

---

⁵ Haney, Lynne & March, Miranda. (2003) Married Fathers and Caring Daddies: Welfare Reform and the Discursive Politics of Paternity s 461-479

⁶ Patel, Runa. Davidson, Bo. (2003) Forskningsmetodikens grunder s 24

både som utredare och inom narkotikapolisen. Två socialsekreterare från socialförvaltningens avdelning ”Ungdom och Familj” där en arbetar övergripande med utredningar och en är placerad hos polisen. Sist intervjuade jag Brottsförebyggande rådets (Brå) och Alkohol, tobak och andra droger prevention centers (ATAD) representant i Lund (som också har en arbetsuppgift för Brottsförebyggande rådet).

En del av intervjuerna har varit enskilda intervjuer och ett par har varit gruppintervjuer. Jag har gått tillväga på följande sätt: jag har bitt personerna att fritt berätta om sitt arbete och hur de arbetar brottsförebyggande med ungdomar. Jag har under intervjun ställt frågor som jag tycker har varit relevanta. Jag har inte haft någon intervjumall utan de frågor jag ställt är sådana som dykt upp under intervjun eller som formats hos mig på vägen till en intervju. De intervjuade har fått stor frihet att själva resonera omkring sitt arbete och hur det kan förebygga brottslighet. När jag upplevt oss som klara vid varje intervjutillfälle har jag frågat den eller de intervjuade om de önskat att tillägga något. I nästan samtliga fall har alla avböjt, men sagt att jag är välkommen att återkomma via telefon eller email om det har varit något mer jag önskat få veta. Detta har jag också gjort i något fall. Intervjuernas längd har varierat mellan den kortaste på cirka fyrtiofem minuter och den längsta som varade i ungefär en timme och tjugo minuter. Varje intervju utfördes i respektive institutions lokaler, på ett kontor eller i fikarummet. Jag spelade in varje intervju för att sedan transkribera den när jag kom hem.

Jag har även, i anslutning till intervjun eller efteråt, tagit kontakt med de intervjuade och frågat om det går bra att citera dem. Det har alla gett klartecken till att det är acceptabelt, men någon har velat veta vad jag skall citera före publicering, någon har tyckt att det går bra men vill att jag efter publicering i så fall meddelar honom vad jag har citerat. Det är ytterligare någon som har velat se hela kontexten före godkännande och någon har velat höra vad jag citerar och se så det inte uppstått något missförstånd mellan oss.

Avgränsningar

Kriminalitet, bekämpning av kriminalitet och olika preventionsformer av kriminalitet är ett dynamiskt och komplext område. Det finns många aktörer och företeelser som gränsar till varandra, sammanfaller eller på något sätt påverkar varandra. Det finns många aktörer både i offentlig och privat miljö som på olika sätt försöker att förebygga kriminalitet medvetet eller

omedvetet. Jag har valt att se närmare på den offentliga verksamheten, dels för att den är lättare att komma i kontakt med, dels för att den oftare har någon form av uttalat mål eller syfte att uppnå. Detta till skillnad från privat eller eventuell omedveten/informell prevention. De jag intervjuat kom jag i första hand i kontakt med via Brottsförebyggande rådets representant, där jag fick ett namn inom polisen. Via de intervjuades kontakter har jag delvis nått fler intervjupersoner. Att jag utfört 5 intervjuer med 8 personer och inte fler intervjuer eller försökt komma i kontakt med fler personer beror på tidsaspekten. Jag har bedömt att jag inte hinner utföra och analysera fler intervjuer, dessutom har jag varit beroende av intervjupersoner som skall ha både tid och lust att ställa upp.

Med tanke på kriminologins stora område så valde jag också att begränsa min undersökning till prevention av ungdomsbrottslighet. Begreppet ungdomsbrottslighet definierar jag som unga av bägge kön mellan tolv och tjugo år, plus/minus något år, som uppsåtligen eller av annan påverkan begår eller är på väg att genomföra en kriminell handling. Dessa kriminella handlingar kan bestå av stöld, våld, vandalism eller drogrelaterad verksamhet. I denna ålder är det många som experimenterar med olika brott, vilket avspeglar sig i brottsstatistiken.⁷ Därför är det svårt att precisera någon specifik typ av brott. Prevention handlar för mig om att förebygga brott och i det här fallet fånga upp ungdomar på glid, vilka kan vara kriminella, umgås med kriminella eller på andra vis närmar sig kriminalitet.

Brottsförebyggande arbete

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet, även kallat Brå, är en statlig myndighet som grundades 1974. Myndigheten arbetar på uppdrag av Sveriges regering, med att förebygga brott, så kallad brottsprevention. Det bedrivs också forskning omkring kriminalitet för att få bättre beslutsunderlag om vad som kan eller bör göras för att förebygga brottslighet.⁸ Sin verksamhet beskriver Brottsförebyggande rådet bland annat så här:

---

⁷ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&module_instance=8&id=58&statsType=450&Year=2004

⁸ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=2&module_instance=9

”Myndigheten ska sprida kunskap och resultat av verksamheten och verka för att den används av rättsväsendet och av lokala brottsförebyggande aktörer. Verksamheten skall bygga på ett förtroendefullt samarbete med övriga myndigheter inom rättsväsendet.”⁹

”Brå ska genomföra utvärderingar och göra kunskapssammanställningar som håller en hög vetenskaplig kvalitet. Resultaten ska kunna användas som underlag av beslutsfattare inom rättsväsendet och av regering och riksdag.”¹⁰

Det här ger en större och mer generell bild av vad Brottsförebyggande rådet arbetar med. Forskningen som bedrivs där är ganska omfattande och kan röra sig om allt ifrån missbruksvård och ungdomsvåld till tips om hur du själv kan förebygga stöld av din egendom.

Lokalt arbete

Arbetet med att instifta lokala brottsförebyggande råd började för ungefär 10 år sedan och är nu spritt över hela Sverige. 90 % av Sveriges kommuner har ett lokalt brottsförebyggande råd.¹¹ Tanken med att bedriva lokalt arbete är att använda sig av de resurser som finns på plats och förebygga eller behandla de problem som finns i respektive kommun då förutsättningar och brottslighet ser olika ut. En av fördelarna anses vara att de som redan finns på plats är förtrodda med just sina speciella förhållanden.

I januari 2001 beslutade kommunfullmäktige i Lund att instifta ett lokalt råd. Rådet skall bedriva sådant arbete som att starta, planera och koordinera det brottspreventiva arbetet i kommunen.¹² Rådets medlemmar är en samordnare för Brå, närpolischefen, förvaltningschefer, representanter från kommunfullmäktige, samt några representanter från ickeoffentlig verksamhet (PRO och Handelsföreningen).

”Syftet är att verka för att invånarna i Lunds kommun skall känna ökad trygghet. Rådet ska också fånga upp önskemål som är representativa för hela befolkningen i Lund”¹³

---

⁹ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=41&module_instance=9

¹⁰ A.a,

¹¹ http://www.bra.se/extra/news/?module_instance=11&id=8

¹² http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=443&module_instance=14

¹³ A.a,

I Mattias Hagbergs bok ”Släpp fångarna loss.” (som är ett mera populärvetenskapligt debattinlägg) nämner han Lund och Norra Fälåden där det anses att man lyckats bra med det brottsförebyggande arbetet genom en samarbetsform med olika nätverk. Mattias Hagberg nämner dock att en del av brottsligheten samtidigt ökat i andra delar av Lund.¹⁴

Hur mäter man framgång?

En svårighet inom brottspreventionen är att se om den faktiskt ger något resultat. Hur skall man mäta eventuella framgångar? Enligt Brottsförebyggande rådet kan man se på antalet anmålningar till polisen, har de minskat eller ökat? Det här kan bli lite av en paradox då tendensen att anmäla vissa brott kan skilja sig åt i olika tider men även vad som räknas som brott. Brottsförebyggande rådet påpekar även att brott kan vara årstidsbundna med mera och därför kan det bli svårt att mäta eller värdera framgångar. Ibland har Brottsförebyggande rådet frågat de lokala aktörerna hur de upplever att de har lyckats, vilket i sig ger en ganska osäker bedömning. Brottsförebyggande rådet menar att man kan se ett mönster i om det lokala rådet funnits en längre tid, har en handlingsplan samt arbetar ”kunskapsbaserat”, i dessa fall brukar rådet uppleva att de har lyckats bättre.¹⁵

I Lund arbetas det med att genomföra medborgarundersökningar, där Brottsförebyggande rådet bland annat försöker mäta hur invånarna upplever trygghet. Liknande undersökningar görs bland unga i kommunen med ungdomstinget och genom undersökningar i till exempel skolan. En variabel som kan spela en avgörande roll i sådana här mätningar och som kan påverka mätningen positivt eller negativt är massmedia. Hur har de vinklat vad som händer och sker i kommunen, vilka brott väljer de att publicera? I Aftonbladet går det den 1 april, 2006 att läsa ”Nu vågar vi gå ut igen” det är en artikel om att kvinnorna i Umeå inte är fullt så rädda att gå ut på kvällarna efter det att man häktat en person som är misstänkt att vara den så kallade Hagamannen.¹⁶ Den tryggheten som då kan upplevas har ingen relation till om brottsligheten faktiskt minskat, det vet man egentligen inte så mycket om

---

¹⁴ Hagberg, Mattias (2006) s 132

¹⁵ http://www.bra.se/extra/news/?module_instance=11&id=8

¹⁶ Sandahl, Ronnie (2006, 04, 01) Nu vågar vi gå ut. Aftonbladet

Brottsförebyggande rådet och ungdomsbrottslighet

Enligt Brottsförebyggande rådet blir de flesta ungdomar inte kriminella. Det anses dock finnas några orsaker eller förhållanden som enligt Brottsförebyggande rådet kan leda till kriminellt beteende för unga, en del av de här tecknen kan vara att barnet:

- ”- är aggressivt, fientligt med ett utagerande beteende mot både barn och vuxna.
- förstör för andra, har sönder saker och i övrigt uppvisar ett bråkigt, ”stökigt” beteendemönster.
- tidigt har koncentrationssvårigheter och/eller är hyperaktivt.
- har svårt att tolka och bemöta andra och är sena i kunskapsrelaterad och/eller känslomässig utveckling. Detta leder ofta till problem i förhållandet till kamrater och till svårigheter i skolan över huvudtaget.”¹⁷

Det här är ganska generaliserande och stämmer nog överens med rätt många barn då och då, vilket också påpekas och det framhålls att det är många variabler som skall överensstämja för att någon skall bli kriminell. Andra avgörande eller betydelsefulla faktorer anses vara familjen, här föräldrarnas roll. Det sägs vara viktigt att barnet och föräldrarna får en bra kontakt och en känslomässig rik relation. Ytterligare andra påverkansfaktorer anses vara till exempel att föräldrarna är missbrukare, skilda eller lider av någon psykisk sjukdom. Det ter sig också vara brukligare att kriminella kommer från socioekonomiskt fattigare miljöer. Men även här påpekar Brottsförebyggande rådet svårigheterna i att framhålla påverkansfaktorerna, för majoriteten blir trots allt inte kriminella.¹⁸

Några åtgärder som bör vidtagas och ger gott resultat är enligt Brottsförebyggande rådet ”Tidiga insatser”. Det uppfattas som viktigt att ge stöd åt föräldrar som har det svårt. Den här hjälpen skall helst sättas in redan under graviditeten, vilket gärna föreslås i kombination med föräldrautbildning samt uppfostringspedagogiska redskap som föräldrarna kan använda sig av.¹⁹

Brottsprevention

Brottsförebyggande arbete brukar delas in under två allmänna kategorier. Brottsförebyggande rådet skiljer på social och situationell brottsprevention. Den **sociala preventionen** beskrivs

---

¹⁷ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=22&module_instance=2

¹⁸ A.a,

¹⁹ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=28&module_instance=2

som ett arbete med individ/individer för att stärka deras förhållande till samhället på olika vis, den här typen av verksamhet riktas ofta till ungdomar.²⁰ Den kan bestå av åtgärder så som aggressivitetsskontroll, genom aktiviteter på en fritidsgård eller inom en föreningsverksamhet. Inom **situationell prevention** brukar det anses att den brottsliga handlingen bygger på ett mer rationellt beteende eller genom en konkret orsak- verkan-effekt. Det kan till exempel vara att ett inbrott sker på grund av att handlingen går att utföra utan att man blir upptäckt. Det situationella arbetet innebär då att man försöker att minimera sådana situationer och möjligheter som kan leda till att en kriminell gärning realiseras.²¹ Ett numera populärt sådant ingrepp är till exempel övervakningskameror eller bostads- och infrastrukturplanering. David Wästerfors undersöker en typ av övervakningskameror och deras funktion i sin studie ”Kamerans konsekvenser”, där han har undersökt kameraövervakningen på en parkeringsplats i Landskrona.²²

Ytterligare en indelning som används är: Primärt, sekundärt och tertiärt brottsförebyggande arbete (vars ursprung egentligen är medicinsk terminologi).²³ **Primärt** brottsförebyggande arbete består av försök att motverka eventuell framtida kriminalitet eller sådan utveckling.²⁴ Det kan vara ett försök till uppfostran som jag tidigare nämnde där man arbetar utifrån att det finns ett potentiellt framtida problem. Inom det **sekundära** begreppet så brukar man nämna förebyggande arbete för individer som ligger i riskzonen.²⁵ Det kan vara fritidsaktiviteter för ungdomar eller att myndigheter stör icke önskvärda sammankomster med sin närvaro. Det **tertiära** arbetet är det som används när det finns ett uttalat problem som samhället önskar stävja.²⁶ Det kan vara ”anger management” eller ett omhändertagande från de sociala myndigheterna.

Forskningen idag

Ingrid Sahlin har skrivit om brottsförebyggande arbete på ett mycket kritiskt och granskande vis i ”Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen”. Det figurerar enligt Ingrid Sahlin

---

²⁰ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=22&module_instance=5

²¹ A.a,

²² Wästerfors, David. (2006) Kamerans konsekvenser. En fallstudie av kameraövervakning mot bilbrott i Landskrona

²³ Sarnecki, Jerzy. (2003) Introduktion till Kriminologi s 388

²⁴ A.a, s 389

²⁵ A.a, s 389

²⁶ A.a, s 390

fyra större modeller inom det brottsförebyggande arbetet som hon redogör för. **Strukturförändring:** i den här modellen så ryms teorier om samhället i ett större perspektiv. Alla människor behöver en trygg uppväxt, ett boende, relevant skolgång, socioekonomisk trygghet och mål i livet samt medel att uppnå målen med. Idén är att alla kan bli respektabla samhällsmedborgare om man får rätt förutsättningar som barn och genom en trygghet i ungdomen och även i det vuxna livet anses det avhålla individen från att begå kriminella handlingar. En del kritik modellen fått är enligt Ingrid Sahlin att det av vissa grupper anses att staten styr människors privata liv, modellen anses också av några leda till inlärld hjälplöshet.²⁷ **Socialisationsmodellen** kan man se som en förlängning av ”strukturmodellen” här förespråkas olika former av aktivitetsstimulans för individer inom institutioner såsom dagis, fritidsgårdar eller genom andra aktiviteter. Tanken är att de här aktiviteterna skall stärka den egna individen och skapa ett starkare band till samhället samt öka individernas delaktighet. Det förekommer även till exempel drogprevention eller familjehjälp från socialtjänsten (eller lämplig myndighet). Den kritik som Ingrid Sahlin lyfter fram består bland annat av förmynderi, men även frågeställningen om det är individ eller stat som gynnas?²⁸ **Effektivisering av institutioner** innebär ett ökat samarbete mellan myndigheter (Ingrid Sahlin nämner bland annat samkörning av register) eller att institutionen till viss del får en annan yrkesrationalitet. Staten kan införa nya eller strängare lagar för att underlätta arbetet att kontrollera medborgarna. En del av den kritik Ingrid Sahlin anför är rättsäkerheten kan sättas ur spel för den enskilde individen när man samkör register mellan olika myndigheter, men även att ekonomiska medel som hade kunnat satsas på annat brottsförebyggande arbete (inom social prevention) används till samkörning av myndigheter.²⁹ **Kontrollmodellen:** här finns en önskan att upprätthålla vissa konforma beteenden hos medborgaren. Detta kan ske genom fostran, omhändertagande av individer som på något vis bryter mot den samhälleliga normen. Kameraövervakning är också ett arbetssätt som passar in och används i det här syftet. Det nämns även sådana samarbetsformer som medborgargården eller väktare som kontrollerar det offentliga rummet. Ingrid Sahlin är kritisk till om det inte finns klara utarbetade etiska normer för hur arbetet skall genomföras. Det finns även en risk att arbetet sammanfaller med ekonomiska intressen hos staten eller privata profitörer. Detta kan också resultera i att gränser mellan kriminalitet och social missanpassning blir suddiga.³⁰

---

²⁷ Sahlin, Ingrid. (2000) Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen s 89-94

²⁸ A.a, s 94-97

²⁹ A.a, s 97-99

³⁰ A.a, s 99-105

I stora drag kan man säga att Ingrid Sahlin pekar på att det är politiska och ekonomiska faktorer som i stort avspeglar vilken syn vi har på kriminalitet och hur den skall bekämpas. Det är den för tillfället rådande makten och samhällsideologin som påverkar och styr utveckling och utformningen av brottsprevention.

”Prevention är alltså inte bara ett uttryck för, utan i sig en del av, *samhällets ideologiproduktion*.”³¹

Ingrid Sahlin beskriver att tankar om brottsprevention (uppfostran) fanns redan hos de Grekiska filosoferna och ofta är något som följer med oss i den samhälleliga utvecklingen där det sker en mindre explosion av liknande idéer hos samhällsingenjörerna och upplysningsfilosoferna.³² En anledning till att prevention blivit ett så populärt begrepp är enligt Ingrid Sahlin att det upplevs som något nytt och/eller spännande, något som i sig kan motverka en negativ progress.³³ Det finns en mängd begrepp inom brottspreventionen, jag har tidigare försökt presentera de allra vanligaste. Ingrid Sahlin visar på den mångfald av begrepp som existerar och att det införts många medicinska termer vilket kan förvirra diskussionen då det inte går att sätta likhetstecken mellan brottslighetens utveckling (hos en person) och ett sjukdomsförlopp med infektion, inkubationstid och så vidare.³⁴

Efter regeringens nationella brottsförebyggande program, ”Allas vårt ansvar”,³⁵ presenterades 1996 består många av åtgärderna att i högre grad kontrollera medborgaren och med situationella medel förebygga brottshandlingar. Då man arbetar med många olika modeller kan de ibland stå i kontrast och/eller spela ut varandra. En del problem som kan uppstå är att många brottsförebyggande åtgärder består av olika projekt som ofta pågår under en kortare tid; det blir då svårt att undersöka effekterna av projektet/en. Helst skall resultaten också uppvisa ett mycket gott resultat och samtidigt vara kostnadseffektiva.³⁶

”Det är inte så att förebyggande åtgärder väljs efter en noggrann och förutsättningslös analys av ett problem och dess orsaker, utan det råder ett *ömsesidigt* beroende och samtidigt ett relativt oberoende mellan åtgärder och problem, vill jag hävda.”³⁷

---

³¹ A.a, s 18

³² A.a, s 49-75

³³ A.a, s 11

³⁴ A.a, s 39

³⁵<http://www.sweden.gov.se/sb/d/108/a/2805;jsessionid=a9PR3eNI5wYd>

³⁶ Sahlin, Ingrid. (2000) s 81

³⁷ A.a, s 80

Ett viktigt resonemang som Ingrid Sahlin för utifrån etiska förhållningssätt är att oskyldiga inte får kränkas vid genomförandet av det brottsförebyggande arbetet. Det är också viktigt att man inte stämplar någon som avvikare och på så vis eventuellt producerar en kriminell individ.³⁸ Vid förebyggande arbete finns risken att man genom sitt handlande föregriper personer som ej har begått en kriminell gärning, men som till exempel myndigheterna anser av någon anledning skulle kunna vara kapabel till det. Den så kallade New York-modellen³⁹ är ett tydligt exempel på detta: här har tiggare och alkoholister förts bort från ett område till ett annat av polisen i ”förebyggande” syfte, tanken är att vissa individers närvaro också drar med sig kriminalitet på sikt.⁴⁰ Det är viktigt att det finns lagar och förordningar som styr den brottsförebyggande verksamheten. Precis som Ingrid Sahlin påpekar måste man gå försiktigt tillväga när en del verksamhet utförs i projektform eller på fritidsgårdar etcetera. Det kan annars uppstå situationer där ungdomar blir rättslösa och ej får möjlighet till någon försvarare eller att föra sin egen talan. Ingrid Sahlin påpekar att det förekommer en del institutioner (skola, daghem) som ibland genomför egna ”rättegångar” och sedan utmäter någon form av straff.⁴¹ Ett exempel från min egen barndom är när vi i klassen fick böta (i form av ekonomisk ersättning) till vår fröken efter en uttalad svordom.

Ett annat dilemma som Ingrid Sahlin tar upp är den inbyggda ojämnligheten i kontrollutövning emellan generationerna.

”Vid organiserade nattvandringar exponeras ungdomar för vuxna observatörer, medan föräldragenerationen garderar sig mot den omvända möjligheten genom åldersgränser och slutna festarrangemang”⁴²

Vid sådana här förfaringssätt finns alltid risken att den kontrollerande parten överför vad den anser som rådande moraliska värderingar, men själv står fri från någon utomstående kontroll av sina egna åsikter och/eller uppfattningar.

En del av arbetssättet som Brottsförebyggande rådet förespråkar bygger på samarbete mellan institutionerna i kommunen. Ingrid Sahlin diskuterar även det, hon har ett mer kritiskt

---

³⁸ Börjesson, Mats. (1997) Om skolbarns olikheter s14

³⁹ New York modellen kalls ibland även för noll tolerans, på engelska brukar det också benämnas Broken Windows.

⁴⁰ Magnusson, Ewa. (1998) Forskning & Framsteg Nummer 1 s 33-37

⁴¹ Sahlin, Ingrid (2000) s 134-135

⁴² A.a, s 140

förhållningssätt, där hon påpekar att det finns risk för dubbelarbete eller att någon blir uppbunden för att sköta samtliga mellanhavanden.⁴³ Det här kan också leda till att en del verksamhet ”faller” mellan institutionerna.

Fallet Lund

I analysen av materialet har jag undersökt vilka teman och områden intervjupersonerna uppehållit sig vid. Ibland har de här temata sammanfallit och ibland har de varit mer utpräglade för respektive institution. Jag börjar med att presentera de teman som var gemensamma och tydliga hos alla: samarbete/nätverk och föräldrar. Jag kommer sedan att presentera varje institution för sig, där det framgår hur de skiljer sig åt.

Samarbeten

”Samarbete” är nog det tydligaste av de teman som nämns i intervjuerna. Det betonas av alla även om det skiljer sig lite åt beträffande de olika institutionerna och arbetsinsatserna som utförs. Det finns inom Lunds kommun en mängd olika samarbeten och nätverk på helt olika nivåer. Här förekommer samarbetet på chefsnivå, det är det minst förekommande samarbetet i min undersökning, vilket beror på de personer jag intervjuat. Då de flesta arbetar på ett mer praktisk plan eller finns på en ”mellanchefs” -nivå så är det inte så relevant för de dagliga arbetsbestyren. De här ”chefs- mötena” refereras bara till ett par gånger. Den ena gången som det nämns är när vi diskuterar samarbete och om det behövs någon övergripande chef. Det framkommer då att det är bäst om den här typen av möten behandlar ekonomiska frågor eller övergripande mål så att alla de berörda parterna arbetar för att uppnå samma målsättning. Det andra är när Brottsförebyggande rådet har sina lokala sammankomster, här är funktionen för den intervjuade mer av en koordinator.

”/.../när det handlar om nätverksmöten på chefsnivå då skall man helst sitta och prata ekonomi och så, inte förebygga. Det är förebyggande det också /.../” Fältgruppen

Samarbetet består också av formella möten mellan de olika institutionerna. De intervjuade beskriver även att det förekommer samarbete med en del andra kommuner samt de mer

---

⁴³ A.a, s 29

informella mötena som uppstår oplanerat, men som sker under arbetet. De formaliserade möten som man träffas i benämner institutionsrepresentanterna som ”nätverk” och ”samarbete”. Jag har valt att ta upp både de officiella och de halvofficiella (ibland informella) mötena därför att det är svårt att peka på någon tydlig gränslinje. Med jämna mellanrum genomförs officiella möten mellan de olika institutionerna, men på grund av nätverken och arbetet som ibland utövas på ”fältet” möts man också på ett mer informellt vis. De vanligaste officiella samarbetena är de med andra kommuner.

Framförallt nämner fältgruppens representanter ett arbete med en dansk kommun, där de säger att de får ett kontinuerligt utbyte av erfarenheter och idéer. Likaså har Brottsförebyggande rådet en hel del både större och mindre utbyte med andra svenska kommuner, men har också deltagit i utbyte med Köpenhamn.

”/.../ Lund liknar mer en normal europeisk stad och impulserna kommer mer från Köpenhamn, så vi ligger lite före. Så det är därifrån vi måste söka samarbete.” Brottsförebyggande rådet

Här framkommer en bild av att alla jag besökt och intervjuat samarbetar med varandra på olika vis. Fältgruppen verkar vara lite av ”navet i hjulet” som någon uttryckte det. Det diskuteras om ett brett nätverk som alla använder sig av. Fältgruppen nämner själva att de har stor kontakt med både skola och fritidsgårdar samt personal och elever på berörda ställen för att skapa sig en bild av vad som händer i Lund. De samarbetar även med socialsekreterarna på skolorna för att se vilka elever som de anser man bör sammanföra med deras verksamhet. Andra samarbetspartners är socialförvaltningen, polis, skola och kyrka. Lund är indelat i olika stadsdelar där det finns eller skall finnas ett brottsförebyggande nätverk i varje område. Även om det inte finns något uttalat problem som behöver åtgärdas så berättar de att man försöker att träffas en gång i månaden för att ta en kopp kaffe och hålla igång nätverket. Fältgruppen anser det vara viktigt att de är aktiva hela tiden: om det sker en brottsuppgång i något område så kan man snabbt bearbeta det. De här nätverken verkar nästan alla jag intervjuat vara positiva till och menar att när ett problem finns så blir det lättare att åtgärda det genom nätverkets insatser.

”Många områden kan ha en lugn period där allt är lugnt och fint och man glömmer nätverket. Det skall vara igång hela tiden, för om det blir sämre är det bra om det finns. Det tar tid att starta upp ett nätverk.” Fältgruppen

”Vissa gånger har vi suttit med, om vi inte har något att ta upp är det jättebra då berättar vi vad som händer hos varje verksamhet.” Fältgruppen

Polisen berättar att de har ett stort officiellt samarbete med socialförvaltningen och framför allt då socialsekreterarna som arbetar på polisstationen (enligt lag måste de närvara vid förhör med någon som inte är myndig). Här föreligger ett nära utvecklat samarbete vilket bägge parter tycker är bra. Polisen och socialsekreteraren menar att man tidigare kan fånga upp ungdomar som är på glid och försöka sätta in rätt åtgärder.

”Om vi har en kille eller tjej här på förhör som begått någon form av brott och vederbörande återkommer då vet ju både vi och socialförvaltningen, OJ! Det är ju andra gången han är här. Då kan både vi och dom sätta in resurser på detta och då är föräldrar också med vid dom förhören.”
Polisen

Under intervjun framkommer också att det förekommer samarbete med rektorerna på skolorna och socialsekreterarna på skolorna, vilket polisen överlag tycker fungerar mycket bra. Här finns även det lite mer informella mötet med fältgruppen och socialsekreterare. De här mötena verkar vara till för att skapa en större bild av vad som händer i Lund, var finns problemen, hur ser de ut?

”Dom mötena, vi brukar ha dem ungefär en gång i månaden. Men vad skall man säga, dom är väldigt informella, och det kan ju röra sig... och dom har vi tillsammans med både vi från polisen, fältgruppen och socialförvaltningen. Men den informationen som vi utbyter där så att säga, är ju ingen information som vi kan använda i våra utredningar utan den är till hjälp för de här barnen som vi märker är på glid.” Polisen

Här bildas det naturliga samarbetet mellan polis och socialförvaltning i brottsutredningen. Socialsekreterarna som finns hos polisen verkar bli lite av ”spindeln i nätet” mellan socialförvaltningen och polisen. Det framkommer att socialsekreteraren efter en utredning om det behövs skall uppmärksamma problemet och informera utredningsenheten inom socialförvaltningen, för att på så vis försöka hitta en åtgärd för den aktuella ungdomen. Under intervjun diskuteras även de halvofficiella mötena med fältgruppen och diverse samarbete som sker med barnkliniken, till exempel efter det att ungdomar varit omhändertagna/inlagda för tillnyktring. Det finns också ett utbyte med ungdomsmottagningen. Under hösten 2005

framkommer det i flera intervjuer att det förekommit en del "oroligheter" i ett bostadsområde i Lund, där det här samarbetet anses ha gett en god utdelning.

".../alltså tatt mer resurser och lagt under en tid nu, där både socialförvaltningen, polisen och fältgruppen samarbetar på ett väldigt bra sätt tycker jag. Att alla tar det på största allvar och är beredda att skjuta till och så. .../Det finns en möjlighet att styra resurserna utifrån där behoven finns." Socialsekreterare

Socialsekreteraren berättar om en annan aspekt av samarbetet som de anser vara viktig. Det är att informera polisaspiranter om den verksamhet som bedrivs så att socialförvaltningen även kan bli ett verktyg som polisen skulle kunna använda sig mer av. Det är socialsekreterarnas förhoppning att man skall få möjligheter att sätta in resurser i ett tidigare skede.

"Det var väl någon aspirant som var med på en utredning där dom åkte hem till någon där det var relationsvåld, där hon var med ett befäl och där hon för fram att det här borde vi anmäla till socialförvaltningen." Socialsekreterare

Inom socialförvaltningen verkar det officiella samarbetet vara utbrett mellan många aktörer, men även de medverkande som finns inom institutionen: "steget" som arbetar med anger management, socialsekreterarna i skolorna och utredarna för att nämna några. Återigen så lyser diskursen om det halvofficiella samarbetet igenom, framför allt det om hur man försöker att med gemensamma lösningar och genom att varje myndighet tar ett visst/sitt ansvar för att åtgärda eller förebygga en eskalerande brottsupptrappning.

"Det gick inte särskilt lång tid utan vi alla hade liksom klart för oss att det är ett problem. Då tog vi initiativ till att vi skulle sammankalla till ett professionellt nätverksmöte med berörda, så jag tror liksom från, låt säga att vi skickade ut en... att vi tyckte vi skulle träffas på måndag så hade vi träffen på torsdag och alla kom .../ Det här, och det här, och det här är problemen... vem... vad kan vi göra?" Socialförvaltningen

Här beskriver socialförvaltningens representant hur man på ett snabbt sätt kan samlas kring ett problem, försöka att åtgärda det och hur viktigt detta nätverk kan vara för samarbetet och gör att de olika institutionerna kan bidra med sin egen kunskap och expertis.

”Att ganska snabbt sammankalla, identifiera och se att här är det ett problem, sen också faktiskt göra något åt det. Ibland är det så att alla vet att det är förfärligt men ingen gör någonting, det tycker jag har blivit mycket enklare.” Socialförvaltningen

Det finns även det mer inofficiella samarbetet genom kontakter man får på fältet och där samarbetet ibland kan fortgå under en längre eller kortare tid. Man träffas genom ett besök i ett bostadsområde på en skola eller i en korridor och växlar några ord. Mest verkar det som om det är fältgruppen och polisen på fältet som får de här kontakterna och de knyts med ungdomar eller personer runt omkring ungdomarna.

”Det finns ju många som är oerhört engagerade på sin lilla kammare på det här, och någonstans så möts man ju lite i det här. Det blir mycket informati... eller informella informationsutbyten då också ju.” Polisen

Mycket av den här typen av information som till exempel polisen och representanterna för fältgruppen får reda på, är till hjälp för att få en större bild av vad som händer i Lund. Vad händer i helgen? Sprider det sig några nya trender bland ungdomarna?

Det potentiella problem som några av de intervjuade påpekar med de här nätverken som har lite av en både officiell och halvofficiell men även informell karaktär är att de är personavhängiga. De bygger på att rätt personer är på rätt plats och utför det de skall samt även vidtar de åtgärder som bör eller behöver utföras. Samarbetet och den på det här viset uppbyggda organisationen kanske inte fungerar eller haltar om man byter ut någon eller någon slutar.

”Det gör ju systemet väldigt sårbart för det bygger ju på dom individerna som råkar befinna sig i systemet just nu. Men egentligen skall man ju kunna byta ut allihopa och ändå skall det fungera.”
Brottsförebyggande rådet

”/.../ jag känner den här personen, jag vet att jag kan prata med vederbörande om dittan och dattan. Men försvinner jag så försvinner det samarbetet, det bygger mycket på personliga kontakter.” Polisen

Det här kan bli en avigsida av vad som genom intervjuerna framkommer som ett nu väl fungerande och givande system.

Föräldrar

Ett annat tema som representanterna på alla institutionerna har berört är familjen och dess betydelse för att hjälpa ungdomar som är på glid och eller har problem.

Hos fältgruppen upplevs samverkan med alla (skola, socialförvaltning, fritidsgårdens personal) runt omkring ungdomarna som mycket viktigt. I deras definition av relevanta aktörer finns också föräldrarna med. Fältgruppens representanter påpekar under intervjun att de är mycket måna om att ungdomarnas föräldrar skall vet vilka de är, vad de gör och var barnen befinner sig. Ungdomarna får inte börja med några aktiviteter hos fältgruppen innan föräldrarna är informerade. De påpekar att det ibland är viktigt att ge föräldrar till ungdomarna (hos fältgruppen) som de upplever behöver hjälp, lite extra stöd. Det här berättar fältgruppens representanter ibland leder till att föräldrarna engagerar sig mera och blir delaktiga i aktiviteterna.

Polisens beskrivning av sin kontakt med föräldrarna är lite annorlunda. Begreppet samarbete har inte samma meningstillskrivning som hos fältgruppen. ”Samarbetet” sker oftast i samband med en utredning och kontakten med föräldrarna uppstår i samband med förhör eller när en ungdom till exempel har blivit hemskickad med polisbil. Här påpekar polisen att det är viktigt att föra en diskussion med föräldrarna, vet föräldrarna vad deras barn gör? Vilka umgås barnet med? Här anser polisen det är viktigt att föräldrarna engagerar sig, ibland upplever polisen föräldrarna som lite naiva. Det kan samtidigt i förebyggande syfte löna sig att gå genom föräldern istället för direkt till ungdomen. Det efterlyses också mer av ett föräldraansvar och engagemang.

”Det är många föräldrar som man pratar med som tycker att skolan har en uppfostrande del. Men ytterst, syvende och sist så är det ju föräldrarna som har det yttersta ansvaret /.../” Polisen

På socialförvaltningen/hos socialsekreteraren framkommer deras syn på vikten av att utreda relationerna hos de föräldrar och ungdomar som de kommer i kontakt med. Socialsekreterarna undersöker frågor som: hur ser hemmet ut? Hur reagerar föräldrarna på det som hänt? Vad har föräldrarna för uppfattning om vad som hänt? Hur identifierar föräldrarna problemet, kan de stödja sitt barn? Under intervjun säger socialförvaltningens representanter att de flesta föräldrar de kommer i kontakt med verkar uppleva det positivt och att dessa gärna vill ha någon form av konsekvenssamtal för sitt barn samt att denne får prata med någon annan

vuxen. Här kan vi (institutionens representanter), menar de, hjälpa och stötta föräldrarna i hur man kan sätta gränser för ungdomen. Precis som hos polisen diskuterar socialsekreterarna att föräldrarna bör ta ett större ansvar i uppfostrandet.

”Det är ju föräldrarna som skall sköta det arbetet först och främst, att visa vad som är rätt och fel.”

Socialsekreterare

Det finns även en mer övergripande aspekt där man inte bara identifierar ungdomens problem utan även försöker att se om föräldrarna kan eller har möjlighet att tillgodose ungdomens behov. Det framkommer att tidigare uppfattades det ofta som om det var barnet som det var något ”fel” med och man skickade iväg denne till någon förande institution (till exempel Hassela på Gotland), men man åtgärdade inte problemen i hemmiljön. Nu berättar socialförvaltningens representant att man arbetar mer både med ungdomen, men också med familjen.

”Jag tror att idag så tänker vi, dels att försöka jobba så länge det går med... med familjen på hemmaplan, med ett liksom... ganska omfattande familjearbete.” Socialförvaltningen

Socialförvaltningens representant anser att det inte bara är ungdomen som är ensam ansvarig att begå brott utan familjen ingår i en större och mer komplex miljö.

”För mig är det väldigt viktigt att ställa dom sakerna i relation till varandra. För ofta blir det ju annars så att barnet blir utpekad som syndabock, men alltså för mig... det finns inga barn som föds kriminella eller onda eller så utan ofta kan man ändå se att det är brister i hemmiljön som har gjort att det blivit som det blivit.” Socialförvaltningen

På preventionscenter berättar den intervjuade att man oftare vänder sig till föräldrarna och försöker att stärka dem i sin roll. De har börjat lära ut ”kometmetoden”, kommunikationsmetoder för föräldrar. De som involveras i det här är föräldrar som omfattas av någon åtgärd hos socialförvaltningen, men det finns även öppna kurser dit alla föräldrar är välkomna.

Institutionernas särprägel

Här tänker jag ge en presentation av de teman som var genomgående/eller genomsyrade varje enskild institution och/eller som jag upplevde var väldigt markant. Dessa teman var sådana som på något vis definierar verksamheten och/eller institutionen som de framkommer under intervjuerna. Jag återberättar alltså delar av deras beskrivning/syn på den verksamhet som de bedriver.

Fältgruppen

Hos fältgruppen är det tre återkommande teman som det mesta handlar om: kontinuitet, relationer och struktur (mitt ordval).

”Kontinuitet” är med i de flesta delarna av intervjun. Fältgruppens medlemmar rör sig på skolorna, fritidsgårdarna men även i centrala Lund där ungdomar rör sig. De försöker att visa upp för ungdomarna att dom finns, berätta vad dom gör och engagera ungdomarna. Fältgruppens åtagande består också av gruppverksamhet med ungdomar där man genomför olika aktiviteter, det kan vara besök på ungdomsmottagningen eller någon idrott ibland kan det röra sig om större saker som att klättra på/bestiga Kebnekaise.

”Det viktigaste är att ha kontinuitet i det, inte att täcka upp så mycket som möjligt. Man skall hela tiden ha kontinuitet i arbetet så man vet vad som är på gång.” Fältgruppen

Kontinuiteten finns med i beskrivningen av arbetet med ungdomar men även i nätverksarbetet och i arbetet med att söka upp ungdomar. En viktig del av kontinuiteten är att ungdomarna skall se och lära känna fältgruppens personal och att de får ytterligare en kontakt med den vuxna världen utanför familjen.

”Relationer” är dock det begrepp som mest sätter sin prägel på fältgruppen under intervjun. Relationen till ungdomarna, men även till alla de som fältgruppen samarbetar med. För att använda deras egen term är det viktigt att ungdomarna får ”vuxenkontakt”, både de ungdomar som fältgruppen (i samråd med socialförvaltningen) upplever behöver det och de ungdomar som själva antyder att de behöver det. Då de berättar att de fått en god kontakt med en del ungdomar belägger de det på följande vis: när det inte gått bra för en ungdom, säger de, tar

den unge ibland ändå kontakt med någon ur fältgruppen för att få hjälp med saker som hur man köar till en bostad eller hur man blir inlagd för avgiftning. Fältgruppens representanter påpekar att de dock upplever att det går bra för majoriteten.

”/.../ det handlar om att för de ungdomar som är med skall vi öka den goda vuxenkontakten, relationen med vuxna.” Fältgruppen

”Som på ett positivt sätt... genom att skapa en god relation försöka påverka i ett positivt syfte och förebyggande.” Fältgruppen

Det är inte bara med ungdomarna de upplever att det krävs goda relationer, utan med alla samarbetspartners fältgruppen har omkring ungdomen. Relationen blir viktig för att göra framsteg både i ett större övergripande syfte med gruppen men även med individerna (ungdomarna) samt de omkring.

”Struktur” som jag själv valt att kalla det för är den/de diskurser där det här framkommer att ungdomarna behöver eller får någon fast rutin och en del krav på sig i sin tillvaro. Det är viktigt att ungdomen ställer upp och deltar frivilligt. När ungdomar skall börja med gruppverksamhet hos fältgruppen så skall där finnas en del enkla regler, där skall vara en start och ett tydligt mål. Ungdomarna måste lära sig att på den kvällen som gruppverksamheten är får man prioritera den, ringa och berätta om man har förhinder. Ungdomarna behöver lära sig att samarbeta i en grupp, vara delaktiga men även genomföra aktiviteter som någon annan önskar.

”Vi ger förutsättningarna så får individen själv försöka och påverka, oftast vänder det. Det handlar om att i en grupp får man lära sig demokrati, vissa saker är mindre roliga som andra tycker är roliga/.../” Fältgruppen

Efter ett tag när personalen i fältgruppen upplever att gruppen har blivit lite mer sammansvetsad och alla som ingår i den känner varandra bättre, försöker personalen att föra samtal omkring som dom själva säger värderingar och moral.

”Prata lite om moral, etik och så. På det viset försöka påverka dem positivt.” Fältgruppen

Det finns även tillfällen då de berättar om ungdomar som är på/omkring fritidsgården som också ges en chans att fortsätta med någon aktivitet som en del kanske anser man bör stänga. Med en del regler och förhållningar samt en chans försöker man att genomföra ungdomarnas önskemål.

Polis

Hos polisen som skiljer sig en hel del från de övriga institutionerna kännetecknas brottspreventionen av en mer kontrollerande beskrivning. Där ett eventuellt straff eller kunskapen om att ”man kan åka dit” i sig anses vara brottsförebyggande.

”/.../ att lagföra ungdomar är ganska förebyggande egentligen . Att vet dom... att håller man på med droger finns där en viss upptäcktsrisk.../.../” Polisen

”Sen är det en grej ju, om det är några ungdomar som hittat på alldeles för mycket under en kort tid så gör socialförvaltningen ett omhändertagande, så sprider det sig, oj då! Nu har han blivit omhändertagen och transporteras långt hemifrån för en viss tid framåt. Då kan kanske det göra att dom andra lugnar ner sig, för dom vill inte drabbas av det.” Polisen

Vid snatteri är alla jag intervjuar överens om att upptäckten av brottet och att föräldrarna blir inblandade på ett vis som ungdomen kanske inte hade tänkt sig, ett sätt att få vederbörande att hålla sig ifrån brottslighet i framtiden. Det kan enligt polisen vara förebyggande att göra effekterna av brottet till en sådan upplevelse att ungdomen inte vill vara med om det igen. Det anses också som viktigt att föräldrarna blir uppmärksammade på vad ungdomarna har gjort och det sker vid förhör eller om dom blir hemkörda av polis. De intervjuade anser också att det är viktigt att informera föräldrarna om vad som hänt och upplysa dem om vad deras barn gör eller vilka de umgås med. Det huvudsakliga är att ha en låg tolerans mot ungdomsbrottslighet och se till att lagar efterföljs och de som bryter mot dem blir lagförda. Polisen för också en lista över hur många brott en ungdom begår och efter ett par besök hos polisen så ”flaggar” de för den ungdomen. Att ”flagga” innebär att man når en gräns där polisen bestämt att det skall sättas in åtgärder i samarbete med socialförvaltning. Polisen berättar även hur de ibland får en utredande roll vid olika samarbeten.

Socialsekreterare och socialförvaltningen

Hos de intervjuade socialsekreterarna består huvuduppgifterna till stor del av att utreda och/eller samtala, detta avspeglar sig även i deras arbete med brottsförebyggande åtgärder. Socialsekreteraren sitter till exempel med vid polisens förhör. Efter ett förhör eller då någon ungdom har kommit i kontakt med socialsekreteraren/socialförvaltningen (även utan polisens inblandning) berättar de intervjuade att det sker en utredning av händelsen och man för samtal både med ungdomen och med dennes föräldrar/målsman. De intervjuade berättar att det är viktigt att skapa sig en bild av vad som hänt, hur upplever ungdomen det? Hur hanterar föräldrarna händelsen?

”Ehh men det är många som vill, också att det skall bli nån sorts konsekvenssamtal för ungdomen, just att dom vill att nån annan vuxen än dom kanske också skall prata med ungdomen om vad som kan ske och att man skall tänka efter före och så.” Socialsekreterare

Det viktiga i arbetet säger socialsekreteraren är att koncentrera sig på ungdomen, undersöka vad socialsekreteraren benämner som ”skyddsfaktorer och riskfaktorer”. Har föräldrarna och ungdomen diskuterat vad som hände i hemmet? Här påpekas vikten av att bilda sig en uppfattning om ungdomens inställning till det begångna brottet.

”Det är liksom hela vår enhet, alltså dom som jobbar med utredningar, allihopa. Vi har störst roll i att identifiera de ungdomar som är i behov av särskilt stöd eftersom vi möter många av dom här, sen lämnar vi över till dom på utredning.” Socialsekreterare

Efter ett uppmärksammande härifrån övergår alltså ärendet till ”utredning och uppföljningsenheten” på socialförvaltningen. På utredning och uppföljningsenheten är det stora arbetet att utreda, bevilja och följa upp beviljade bistånd. Här förmedlas också bilden av att det är lite av ett koordinationsarbete där de anställda får försöka att ge hjälp till både en ungdom och/eller dennes familj. Jag får veta att socialförvaltningen nu samarbetar med polisen där man gör en större kartläggning av ungdomar som figurerar omkring andra kriminella eller själva har hamnat på glid. Det här skall enligt den intervjuade ge en helt annan tyngd vid utredningar, att man redan från första mötet kan peka på problemet/en. Åtgärderna som kan tas i bruk verkar ha en stor spännvidd beroende på det identifierade problemets karaktär. Det kan vara allt ifrån att lära sig att kontrollera sin ilska till ungdomsvård. Socialförvaltningens representanter berättar att deras arbetssätt är att snabbt försöka och

identifiera ett problem, eventuellt att genomföra en av dem ansedd lämplig åtgärd för att stärka eller förbättra för ungdomen. Den intervjuade påpekar själv att det inte skall ta för lång tid. När en utredning påbörjas får jag veta att föräldrarna ofta upplever att där finns ett uttalat problem men ibland så önskar även ungdomar själva att förändra sin situation.

”/.../ men det är ändå en hel del som ändå tycker att: NEJ! men jag är inte speciellt nöjd med min situation, jag skulle vilja ha någon hjälp.” Socialförvaltningen.

Det betydelsefulla som framkommer för socialförvaltningens ena representant (som denne ser det) är att jobba med ungdom och familj i sitt hem och försöka att genomföra lösningar/förändringar som anses vara till gagn för de inblandade. Det framkommer att Lunds kommun har en arsenal av åtgärder att sätta in, de flesta av åtgärderna är befintliga i Lund. Det kan vara gruppverksamhet hos fältgruppen, anger management, familjebehandling eller eget boende om det inte går att lösa konflikterna i hemmet. Det finns även en ungdomsarbetsplats.

”Det är nog lite unikt att vi faktiskt har så mycket på hemmaplan, så vi... kan verkligen föreslå insatser när vi efter en utredning ser att det finns ett behov.” Socialförvaltningen

Här handlar diskursen mycket om att försöka förändra en persons situation och beteende, men det hela sker inom vissa fastlagda ramar.

”På det sättet tycker jag det är... sen är ju vi, vi jobbar i en politiskt styrd organisation. Det har vi att ta hänsyn till... vad politikerna ger oss för uppdrag och hur dom tycker och tänker, sen har vi ju så tydligt med lagen, just för oss när det gäller utredning och uppföljning som vi måste förhålla oss till” Socialförvaltningen

Under intervjun berättas det också att de flesta brotten begås av en mindre grupp ungdomar, men de står för majoriteten av brotten.

”Men sen så är där ju en liten klick ungdomar som gör många brott, som gör det om och om igen./.../ Men dom är ett fåtal, men dom gör många brott kan jag säga.” Socialsekreterare

Brottsförebyggande rådet och Alkohol, tobak och andra droger preventionscenter

Hos Brottsförebyggande rådet så är det undersökningar/utredningar, koordination och samordning som det mest diskuteras omkring. Här beskrivs av den intervjuade hur det genomförs medborgarundersökningar om trygghet eller om hur polisen uppfattas. Brottsförebyggande rådet försöker med olika metoder (bland annat enkätundersökningar och statistiska mätningar av till exempel brott) få en bild av hur invånarna i Lund upplever sin stad ur ett trygghetsperspektiv. När materialet är bearbetat försöker de också komma med åtgärdsförslag att praktiskt göra en förändring av vad som uppfattas som ett problem. Det förekommer en del konsultverksamhet och ibland är uppgiften att samordna insatser eller sammanföra två institutioner som kan hjälpa varandra.

”Ja, det är så det skall fungera när det går som bäst, rena koordinator-funktioner. Sen finns det andra som kan verksamheten bättre än vi kan.” Brottsförebyggande rådet

Den intervjuade på preventionscenter nämner att det även här finns ett utrednings- och koordinationsförfarande. Här beskrivs även tillvägagångssättet med utbildningsmål och den effekt de anses ha. Detta får jag reda på görs bland annat genom att sammanställa information (om till exempel droger) och på vad de anser vara ett relevant vis försöka att delge berörda parter den informationen. Det hela skildras med att de vill förändra folks relationer och kunskaper om droger. På vilket vis når vi (preventionscenter) bäst ut med våra kunskaper? Det här benämns också som en del av undersökningsarbetet. Här försöker man inte direkt påverka ungdomarna utan informerar och utbildar hellre skolpersonal och föräldrar då det ofta anses ha en bättre effekt. Det framkommer att det finns en hel del droger i Lund.

Avslutande diskussion

När jag påbörjade det här arbetet upplevde jag brottsprevention som något renodlat positivt, jag förstod dock ganska snabbt att brottsprevention är en djungel av åtgärder, möjligheter och uppfattningar och att här finns en hel del problematik inblandad. För att besvara min frågeställning hur man stänger inkörsportharna till tyngre kriminalitet, kan det ske på många olika vis och ofta blir lösningen individuell med insatser där föräldrar och eller institutionsrepresentanter/åtgärder är delaktiga på olika vis. Genom de olika institutionerna

har jag fått en bild av hur dess representanter arbetar, det kan förenklat förklaras med insatser inom följande kategorier: utbildande, avskräckande och vårdande eller genom gruppgemenskap/dynamik. Vilka representanter har jag stött på? Jag har fått bilden av att de jag mött och som jobbar med de här frågorna har ett stort intresse för det de gör och vill förändra en ”negativ” utveckling för ungdomar som enligt rådande normer uppfattas ha problem.

Ett problem som tidigt presenterades var: hur mäter man framgång? Det är en fråga som är nästan omöjligt att besvara, vad är till exempel framgång? Enligt Brottsförebyggande rådet så blir de flesta ungdomar inte kriminella. Enligt de intervjuade är det en relativt liten grupp som begår många brott. Problemet kan då formuleras som: hur kan man förändra den gruppen? Har brottsprevention haft någon inverkan? Om de institutionerna jag undersökt inte funnits eller haft andra arbetsmetoder hur hade det då sett ut? Hade fler eller färre blivit kriminella? Då det enligt min mening saknas bra instrument för att skapa sig en uppfattning om detta är det nästan omöjligt att besvara, men enligt de intervjuade ”återanpassas” de flesta ungdomar till samhället.

Ett intrikat problem är också att avgöra vem som behöver förebyggande åtgärder för att anpassas till samhällets kulturella, juridiska och moraliska normer. Vem skall i så fall bestämma över det? Dessa frågor verkar vara avhängiga av det rådande samhällets mentalitet. Ibland kan dagens kriminella faktiskt vara morgondagens avantgarde, graffitimålare eller ”Reclaim the street” -aktivister kan kanske vara framtidens etablerade kulturaktörer. Ett par historiska händelser (ej ungdomsbrottsrelaterade) är till exempel den tidigare polska förbjudna fackliga organisationen Solidaritet och det tjeckoslovakiska manifestet Charta 77. Bägge rörelserna var från början förbjudna eller ansågs kriminella av respektive regering, men har i efterhand erkänts som viktiga rörelser för ländernas demokratiska utveckling. Här kan man tydligt se hur kriminalitet kan vara kontextbunden och påverkas av det styrande samhällets normer.

Precis som i Haney och March -artikeln diskuterar även de jag intervjuat föräldrarnas roll. De betonade till exempel att ”familjen måste ta sitt ansvar”. Den homogena borgerliga eller industriarbetande familjen har i det moderna Sverige ersatts av många nya familjekonstellationer, om föräldrarna skall vara de som är huvudansvariga för uppfostran måste samhället också ge dem den möjligheten. Det kan vara svårt för de utan ekonomisk

möjlighet (är man tvingad till flera jobb, finns ingen tid över till familjen) en ensamstående förälder som skall arbeta, sköta hemmet etcetera, får kanske ingen tid över för familjegemenskap eller ”fostran”.

Samarbete är också något som varit centralt i många av intervjuerna. Ingrid Sahlin presenterar en lite negativ bild av samarbeten mellan myndigheter. Den bild jag fått verkar vara precis tvärtom att det upplevs som mycket positivt. Det kanske är det halvofficiella nätverkssamarbetet som är en bra samarbetsform, å andra sidan fanns där en del nackdelar (personberoende). Det här samarbetet är mycket fascinerande och hade varit intressant att närmare undersöka i vidare forskning.

Brottspreventionen struktureras efter politiskt och ekonomiskt reglerande mål. När man läst allt material och lyssnat på intervjuerna upplever jag att det förekommer många ”floskler” eller allmänna utsagor inom brottsprevention. Det kan till exempel vara ”fånga upp önskemål som representerar hela befolkningen” eller ”diskussioner om moral och etik”. Problemet som kan uppstå i den ekonomiskt och politiskt styrda organisationen är att ”flosklerna” förblir just ”floskler” och aldrig får någon omsättning i praktiken.

Litteraturlista

- Börjesson, Mats. (1997) Om skolbarns olikheter. Skolverket/Liber Distribution: Stockholm
- Hagberg, Mattias. (2006) Släpp fångarna loss. Ett reportage om brott, straff och trygghet. Bokförlaget Atlas: Stockholm
- Haney, Lynne & March, Miranda. (2003) "Married Fathers and Caring Daddies: Welfare Reform and the Discursive Politics of Paternity". Social problems Vol.50 No.4: 461-479
- Magnusson, Eva. (1998) New York-modellen passar den i Sverige? Forskning & Framsteg Nr 1: 32-37
- Patel, Runa & Davidsson, Bo. (2003) Forskningsmetodikens grunder. Studentlitteratur: Lund
- Sahlin, Ingrid. (2000) Brottprevention som begrepp och samhällsfenomen. Arkiv förlag: Lund
- Sarnecki, Jerzy. (2003) Introduktion till kriminologi. Studentlitteratur: Lund
- Wästerfors, David. (2006) Kamerans konsekvenser. En fallstudie av kameraövervakning mot bilinbrott i Landskrona. Network for Research in Criminology and Deviant Behaviour at Lund university: Lund

Webbadresser

Tidskrifter

- Sandahl, Ronnie. (2006 04 01) Nu vågar vi gå ut. Aftonbladet. Hämtad 24 april, 2006 från World Wide Web:<http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,802722,00.html>
- Stockholm TT. (2005 04 21) RÅ vill se hårdare straff. Svenska Dagbladet. Hämtad 21 april, 2006 från World Wide Web:http://www.svd.se/dynamiskt/inrikes/did_10188023.asp
- Dagens Huvudledare (2006 01 29) Farligt att dra skruvstådet för hårt. Dagens Nyheter. Hämtad 21 april, 2006 från World Wide Web:
<http://www.dagensnyheter.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=576&a=516957&previousRenderType=1>

Brottsförebyggande rådet

- Brottsförebyggande rådet (20 juli, 2005). Hämtad den 2 maj, 2006 från World Wide Web:
http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&module_instance=8&id=58&statsType=450&Year=2004

Brottsförebyggande rådet (24 februari, 2006) Hämtad den 11 april 2006 från World Wide Web:http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=2&module_instance=9

Brottsförebyggande rådet (24 februari, 2006). Hämtad den 21 april 2006 från World Wide Web:http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=41&module_instance=9

Brottsförebyggande rådet (6 mars, 2006). Hämtad den 14 mars 2006 från World Wide Web:http://www.bra.se/extra/news/?module_instance=11&id=8

Brottsförebyggande rådet (4 februari, 2005). Hämtad den 8 mars 2006 från World Wide Web:http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=443&module_instance=14

Brottsförebyggande rådet (17 mars, 2005). Hämtad den 11 april 2006 från World Wide Web:http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=22&module_instance=2

Brottsförebyggande rådet (17 mars, 2005). Hämtad den 11 april 2006 från World Wide Web:http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=28&module_instance=2

Brottsförebyggande rådet (22 mars, 2005) Hämtad den 11 april 2006 från World Wide Web:http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=22&module_instance=5

Regeringskansliet

Regeringskansliet (19 februari 2004) Hämtad den 10 maj, 2006 från World Wide Web:<http://www.sweden.gov.se/sb/d/108/a/2805;jsessionid=a9PR3eNI5wYd>